

KİTABXANAŞÜNASLIQ BÖLMƏSİ

KİTABXANA İŞİNİN DÖVLƏT SİYASƏTİ

Elçin Əhmədov

*BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

Siyasət müasir şəraitdə və gələcəkdə bu və ya digər qərarı əvvəlcədən müəyyən edən müxtəlif baxışlar, fikirlər, alternativlərdən ən önəmlisi-dir. Bu siyasəti yaradanlar isə bu işin sükanı arxasında dayanan, qabaqcıl ideyaları mənimsəyən, həyatını həsr etdiyi işə bağlayan, onun vacibliyinə, bəşəriyyətə xeyir verdiyinə inanan yüksək elmi, intellektual, peşə səviyyəsinə malik olan insanlar qrupudur. Belə insanlar iş prosesində özləri birləşir, təşkilatlanır, ümumdövlət, ümumxalq işinin dayacağına, aparıcı qüvvəsinə çevrilirlər. Məhz belə insanlar bu və ya başqa sahədə dövlət siyasətini müəyyənləşdirirlər. Siyasət bir və ya bir qrup insan tərəfindən deyil, böyük insanlar qrupu tərəfindən müəyyənləşdirilir. Məhz onlar dövlət idarə orqanlarının həyata keçirdikləri bütün hərəkətlərin, siyasi baxışların əsasını müəyyən edirlər.

Beləliklə, kitabxana işi sahəsində dövlət siyasəti çox mürəkkəb ictimai bir fenomendir. Öz ideoloji, sosial və siyasi əhəmiyyətinə görə müstəsna əhəmiyyətə malik bir hadisədir. Dövlət kitabxana siyasəti çox mürəkkəb, çoxtərəfli, çoxsəviyyəli, çoxşəkilli, çoxqütblü, çoxkomponentli, çoxsubyektli və çoxobyektlidir.

Müasir şəraitdə kitabxana işi sahəsində dövlət siyasətini müəyyənləşdirərkən respublikamızda əldə edilmiş müstəqilliyin xalqımıza bəxş etdiyi milli dövlətçiliyimizin, milli ideologiyamızın, azadlıq və demokratiyanın nailiyyətlərini son dövrlərdə ölkənin həyatında baş verən iqtisadi, sosial, mədəni və təhsil sahəsindəki dəyişiklikləri, milli soy-kökümüzə qayıtmağımızı, milli mentalitetimizin möhkəmləndirilməsini, ümumiyyətlə, müstəqil, suveren Azərbaycan cəmiyyətində baş verən bütün dəyişikliklərin inkişaf qanunauyğunlarını nəzərə almaq lazımdır. Kitabxanalar, onların vəzifələri, oxucular və kitabxanaçılar da tamamilə dəyişmiş, yenilənmişlər. Cəmiyyətin formalaşmasında meydana gəlib təkmilləşən yeni dünya baxışı, yeni təfəkkür tərzini onların da dəyişməsinə şərait yaratmışdır.

Həmçinin belə bir şəraiti də nəzərə almaq lazımdır ki, respublikamız

vətlərdən istifadə etmək və məlumat əldə etmək sahəsində hüquq vəzifə və azadlıqları geniş şərh edilmiş və onların qorunmasının hüquqi əsasları yaradılmışdır.

Məhz konstitusiyamızda təsbit edilmiş bu hüquqi normaları, ideyaları həyata keçirmək üçün 1998-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi respublikamızın tarixində ilk dəfə olaraq "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul etdi. «Kitabxana işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının qanunu ölkəmizdə kitabxana işi sahəsində dövlət siyasətinin əsasıdır. Azərbaycan Respublikasında müasir şəraitdə və yaxın gələcəkdə formalaşan kitabxana işi üzrə dövlət siyasəti, kitabxana işinə dair hazırlanan bütün qərarlar, dövlət sənədləri və sərəncamlar, kitabxana işinin inkişaf konsepsiyası və ayrı-ayrı nazirliklərin, idarə və müəssisələrin kitabxana siyasəti bu qanuna əsaslanmalı, onun əsas prinsipləri və müddələrinin yerinə yetirilməsinə çalışmalıdırlar.

Qanunda deyilir: "Bu Qanun Azərbaycan Respublikasında kitabxana işi sahəsində dövlət siyasətinin əsas prinsiplərini, kitabxana işinin və kitabxana sisteminin ümumi əsaslarını, kitabxana fondlarının formalaşdırılması və mühafizəsi tələblərini, kitabxanaların maliyyələşdirilmə mənbələrini, kitabxanalardan istifadə sahəsində vətəndaşların hüquq və vəzifələrini, kitabxana işi sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın prinsiplərini müəyyən edir".

"Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu 6 fəsil 34 maddədən ibarətdir.

I fəsil ümumi müddəalar adlanır. Bu fəsildə müasir şəraitdə kitabxanaların mürəkkəb, sosial, mədəni və informasiya sistemi kimi cəmiyyətin inkişafında mühüm rol və vəzifələri müəyyənləşdirilmiş respublikamızın tarixində ilk dəfə olaraq onların elmi tərifi verilmiş, statusu müəyyənləşdirilmişdir. Qanunda kitabxanaların sosial funksiyalarının Azərbaycan kitabxanalarının çoxəsrlik tarixinə və təcrübəsinə əsaslanaraq, elmi əsaslara söykənərək olduqca uğurlu müəyyənləşdirilməsi təqdirləyicidir. Qanunda göstərilir: «Kitabxana elm, informasiya, mədəniyyət, təhsil və tərbiyə müəssisəsi kimi çap əsərlərini və digər informasiya daşıyıcılarını toplayıb mühafizə edən, onların sistemli ictimai istifadəsini təşkil edən, cəmiyyətin intellektual və mənəvi potensialının inkişafına xidmət göstərən sosial instituttur».

Hazırda respublikamızda dövlətin kitabxana işi sahəsində siyasətinin hazırlanması üçün ciddi işlər aparılmalı, ölkəmizin şəraiti, kitabxanalarımızın iş təcrübəsi və kitabxana işinin gələcək inkişaf perspektivləri elmi əsaslarla öyrənilməli ümumiləşdirmələr aparılmalıdır. Bunlar təxmini olaraq aşağıdakı məsələləri əhatə etməlidir.

- Kitabxana işinin informasiyalaşdırılması, kitabxanalarda yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi və inkişafı, elektron-məlumat bazasının formalaşdırılması və istifadəsi, yeni texnologiyaların tətbiqi, kitabxana işinin əlaqələndirilməsində şəbəkə texnologiyalarının yaradılması və inkişaf etdirilməsi, Azərbaycan üzrə kitabxana kompüter şəbəkəsinin yaradılması;
- Müstəqillik şəraitində kitab nəşri sisteminin tamamilə yeniləşməsi, çoxlu miqdarda özəl nəşriyyatların yaradılması ilə əlaqədar kitabxanaların komplektləşdirilməsi probleminin həlli üçün yollar axtarılması kitabxana kollektorunun işinin yenidən qurulması, onun fəaliyyət dairəsinin daha da genişləndirilməsi və təkmilləşdirilməsi;
- Kitabxana fondlarının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və qorunması üçün tədbirlərin görülməsi;
- Kitabxana işini tənzim edən, onun hüquqi əsaslarla inkişafını təmin edən, tənzimləyən normativ hüquqi aktlar sisteminin yaradılması;
- Respublikamızda kitabxana sisteminin vahidliyinin təmin edilməsi və onların işinin koordinasiya edilməsi üçün tədbirlərin hazırlanması;
- Ölkəmizdə kitabxana işinin dünya standartları səviyyəsində təşkili məqsədi ilə beynəlxalq əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, təcrübə mübadiləsinin aparılması.

«Kitabxana işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda ən mühüm cəhətlərdən biri kitabxana işi sahəsində dövlət siyasətinin əsas prinsip və vəzifələrinin olduqca düzgün və hərtərəfli müəyyənləşdirilməsidir. Qanunda əsas prinsiplər kimi kitabxanaların, bütün əhalinin istifadəsi üçün ümumaçıq olması, kitabxanalara dövlət qayğısı və dövlət tərəfindən maliyyələşdirilməsi prinsiplərinin ön plana çəkilməsi kitabxanaların gələcək inkişafı üçün şərait yaratmaqla, onun ən demokratik kitabxana sistemə çevrilməsini təmin edir.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin kitabxana işi haqqında qəbul etdiyi ilk qanun son dövrlərdə bazar iqtisadiyyatı şəraitində cəmiyyətdə baş verən bütün dəyişikliklərə, yeniliklərə əsaslanmaqla, əsasən cəmiyyətin mənəvi həyatında baş verən qanunauyğunluqları özündə əks etdirir, cəmiyyətin qarşıya qoyduğu tələblərə cavab verir.

"Kitabxana işi haqqında" Qanun kitabxanaların fəaliyyətinin əsas prinsiplərini müəyyənləşdirməklə, insanların mədəni sərvətlərdən istifadə etmək və məlumat azadlığı hüququnun həyata keçirilməsini təmin edir.